

13 Νοεμβρίου 2021

Οι «Άγγελοι» στη λαϊκή ποίηση

[Πολιτισμός / Λαογραφία-Παράδοση](#)

[Πέτρος Ανδρουτσόπουλος, Ιστορικός - Ερευνητής παραδοσιακών τραγουδιών](#)

H

διδασκαλία της Εκκλησίας μας με τα κείμενά της επέδρασε στις αντιλήψεις και τις δοξασίες του λαού, ώστε ο όρος και η έννοια «Άγγελος» να χρησιμοποιούνται σε όποιες εκφράσεις κι εκδηλώσεις του, με ποικιλία σημασιών. Η ωραιότητα των Αγγέλων συνοδευόμενη με την αγνότητά τους, η θαυμαστή ιδιότητά τους με το να πετούν στον ουρανό εκτελώντας τις εντολές Του Θεού, καθώς επίσης και η αποστολή τους να προστατεύουν κάθε ανθρώπινη ψυχή και στο δείλι της ζωής να την οδηγούν Στον Δημιουργό και Κτίστη των απάντων, έχουν εμπνεύσει τον λαό να δημιουργεί δοξασίες σύμφωνα με τις οποίες οι όμορφοι νέοι και νέες να είναι σαν «άγγελοι». Τα μικρά παιδιά μετά τη βάπτισή τους μοιάζουν αγγελούδια, κι αν πεθάνουν γίνονται πραγματικά αγγελούδια. Κατά τη λαογραφία Ο Αρχάγγελος Μιχαήλ ταυτίζεται με το Χάρο σα να είναι ο εντολοδόχος του Θεού για το θάνατο των ανθρώπων. Έρχεται την τελευταία ώρα για να παραλάβει την ψυχή κι αν η ψυχή υπήρξε ενάρετη και δίκαιη κατά τη διάρκεια του βίου της, ερίζει τον διάβολο να την εξασφαλίσει, ότι έπραττε ο ψυχοπομπός Ερμής στη Μυθολογία.

Αποτέλεσμα των δοξασιών αυτών, που είναι κράμα βιβλικών αντιλήψεων με αρχαίες ελληνικές ή άλλων λαών,` για το έργο των «αγγελιαφόρων πνευμάτων» Του Θεού, πρέπει να θεωρείται το πλήθος των παραδόσεων των λαϊκών εκφράσεων για τους αγγέλους που περιέχεται στην ελληνική γλώσσα, τη λαογραφία, τα μεσαιωνικά κείμενα και τα εκλαϊκευτικά συναξάρια. Μεταξύ των ελληνικών παροιμιών απαντώνται οι: «είναι ωραίος σαν άγγελος» «είναι ξανθός σαν άγγελος» «είναι ψηλός σαν άγγελος» «μιλεί σαν άγγελος» «φεγγοβολεί σαν άγγελος» κ.α. Τα αγαπημένα μας πρόσωπα τα προσφωνούμε: «άγγελέ μου». Αξιοπρόσεκτη και η αντίληψη του λαού πως την ομορφιά των ανθρώπων τη φιλοτεχνούν οι ίδιοι οι άγγελοι. Σε κρητικές μαντινάδες βρίσκουμε δίστιχα των ανδρών προς τις γυναίκες:

-Άγγελος από τσ' ουρανούς εσείστη κι εκατέβη

Και σου δωκε την ομορφιά κι ύστερα ματανέβη

-Άγγελος από τσ' ουρανούς σου τα δωκε τα κάλλη

Και δε σου τα δωκε άνθρωπος να σου τα πάρει πάλι

-Τη μύτη σου τη γράψανε ζωγράφοι με κοντύλια

Και σου τη ζωγραφίσανε αγγελικά δαχτύλια.

Και αντιστρόφως. (γυναικών προς άνδρες)

-Άγγελος είσαι μάθκια μου κι αγγελικά χορεύεις

κι αγγελικά πατείς στη γη κι εμένα με παιδεύεις

-Άγγελος είσαι μάθκια μου κι αγγελικά ξανοίγεις

κι αγγελοβάρσαμο βαστάς κι όπου κι αν πας μυρίζεις

Από τη ρίμα του Άι-Γιώργη

-Άγγελος είσαι στη θωριά κι Άγιος στη θεότη

παρακαλώ σε βόηθα μας Άγιε στρατιώτη

Δίστιχο από παραδοσιακό (καλαματιανό) των Μεγάρων

-Είσαι άγγελος ωραίος έχεις μάτια γαλανά

Και χειλάκι κοραλλένιο και τετράξανθα μαλλιά

Οι άγγελοι εμφανίζονται «εξ' ουρανού» σε κρίσιμες εθνικές ώρες όπως το 1453 όταν η Πόλις εάλω:

- Φωνή τους ήρθε εξ' ουρανού κι απ' Αρχαγγέλου στόμα
- Πάψετε το Χερουβικό κι ας χαμηλώσουν τ' Άγια.....

(στίχοι από στεριανό Θρήνο της Αλώσεως)

Από τις διάφορες ιδιότητες των αγγέλων και τις συνθήκες παρουσίας τους την ώρα του θανάτου δημιουργήθηκαν ρήματα και ονόματα που χρησιμοποιούνται στη νεοελληνική φρασεολογία συνήθως μεταφορικά. Το ρήμα αγγελεύω σημαίνει είμαι

σαν άγγελος (νέος και με κύρος κοινωνικό). Συνώνυμο του αγγελεύω είναι το αγγελίζω που το συναντάμε σε τραγούδια όπως:

-Έναν καιρό ήμουν άγγελος τώρ' αγγελίζουν άλλοι

(στίχος από συρτό της περιοχής Προποντίδος)

Το ρήμα αγγελίζω σημαίνει επίσης και φιλοξενώ επειδή η παράδοση διδάσκει πως ο ξένος μπορεί να είναι άγγελος Θεού. Επίσης το ρήμα αγγελιάζομαι λέγεται για τα μικρά παιδιά που χαμογελούν στον ύπνο τους που βλέπουν το φύλακα άγγελό τους. «Αγγελιάζεται» όμως κι ο ετοιμοθάνατος όταν πρωτοβλέπει τους αγγέλους που έρχονται να παραλάβουν την ψυχή του.

Για εκείνους που ψυχορραγούν υπάρχουν τα ρήματα αγγελοθωρώ και αγγελοθωριάζομαι που σύμφωνα με τη λαϊκή ψυχή βλέπουν αγγέλους.

Για το λαό η φράση «θωρώ αγγέλους» είναι κοινή. Χαρακτηριστικό σε αυτή τη φράση είναι το κείμενο του Μιχαήλ Γλυκά, στο σημείο που λέει όταν βρίσκεσαι στην ξηρά και βλέπεις μακριά στη θάλασσα καράβι να κινδυνεύει:

-Εσύ λέγεις αϊλήμον κι εκεί θωρούν αγγέλους...

Από αυτές τις αναφορές (και πολλές άλλες) της λαϊκής ψυχής η οποία εμπνέεται από την παρουσία των αγγέλων δημιουργήθηκαν πλείστα άσματα, παροιμίες και παροιμιώδεις εκφράσεις που μέχρι και σήμερα επιβιώνουν στο στόμα του λαού, πιστοποιώντας για πολλοστή φορά τη σημασία της Ορθοδόξου Χριστιανικής Διδασκαλίας που είναι συνυφασμένη με το λαϊκό πολιτισμό.

<https://bit.ly/3FfIBLV>